

και λέγεται *Κοιλιά*. Εκεί μέσα θα δεις μεγάλη βα-
θυοκύκλινη μάζα, που είναι το *Στομάχι* (Α). Κοντά
στο συκώτι είναι το *Στομάχι*, γλυστό κι' άχνο (Μ),
κι' έπειτα θα δεις τις κουλουριές των έντερων π' άλ-
λοτες είναι στενές (Ξ) κι' άλλοτες φαρδιά (Ο—Π)
(σε μερικά μέρη μάλιστα φαρδύτερα κι' από το στο-
μάχι) και που γιομίζουν το λοιπό μέρος της κοιλίας.
Αν παραμερίσεις τ' έντερα—και γίνεται εύκολα—
θα βρεις τοποθετημένους από κάτω τους ζερβοδεξά
δύο μικρούς καστανοκόκκινους βώλους, κι' άφτά είναι
τα *Νεφρά*.

Στο μικρότερο κούφωμα από πάνω από το φρά-
χτη που το λένε *Θώρακα* ή *Στήθος*, θα δεις κατά-
μεσα την *Καρδιά* (Γ), και ζερβοδεξά της δύο τριαν-
ταφυλλένιους όγκους που σαν τους ζουλας τους νιώ-
θεις σά σφουγγάρια. Αφτόι είναι τα δύο *Πνεμόνια*
(Η). Θα παρατηρήσεις πως η καρδιά και τα πνε-
μόνια γιομίζουν το κούφωμα του στήθους πολύ λι-
γότερο παρ' όση το συκώτι, στομάχι, έντερα κλπ.
γιομίζουν το κούφωμα της κοιλίας. Μάλιστα φαίνε-
ται σά να είναι μέσα στο στήθος μεγάλο έφκαίρο
μέρος. Μά, καθώς θα δούμε παρακάτω, τα πνεμό-
νια αληθινά γιομίζουν το στήθος πριν το άνοιξεις,
μόνη ζάρωσαν πολύ άμέσως μόλις τόκοψες, κι' έτσι
έφισαν τη μεγάλη άδιανή θέση που βλέπεις.

(Ακολουθεί)

ΑΛΕΞΑΝΤΡΑ ΠΑΠΑΜΟΣΚΟΥ

ΤΙ ΑΞΙΖΟΥΝ ΤΑ ΤΡΑΓΟΥΔΙΑ ΜΑΣ

Ο Ίταλός Παβολίνης τύπωσε τώρα τελευταία καινού-
ρια έκδοση των δημοτικών τραγουδιών μας που έβγαλε
ιταλικά μεταφρασμένα και σχολιασμένα στα 1841 ο με-
γάλος φίλος της Ελλάδας και του Σολωμού, ο Τομαζέο.
Το βιβλίο του Παβολίνη είναι ο πέμτος τόμος μιας Λατι-
κής Βιβλιοθήκης που βγαίνει στο Μιλάνο, και διευθυντής
της είναι ο Πάσκολης, ο πιο έπίσημος ποιητής της Ίτα-
λίας, ύστερ' από τον Καρντούτση. Για την καινούρια αυτή
έκδοση η «Κριτική Έπιθεώρηση» του Παρισίου, στο τε-
λευταίο της φυλλάδιο της περασμένης χρονιάς έχει άρ-
θρο του Ψυχάρη. Το πιο πολύ μέρος του άρθρου αυτού το
μεταφράζουμε' εδώ

«Ο κύριος Παβολίνης, καθηγητής του Ίνστι-
τούτου για τ' Ανώτερα Μαθήματα στη Φλωρεντία,
έφησε για μια στιγμή την ιδιαίτερη δουλειά του—
είναι φημισμένος ιντιανολόγος—για να επιχειρήσει—
δέν είναι δά πρώτη φορά—μια πρωτότυπη έργασία
στον κύκλο της νέας ελληνικής γλώσσας. Μπορεί
μάλιστα να του την καταλογίσουνε για σφάλμα
αυτή την πρωτοτυπία του. Ξέρετε, κατά δύο τρό-

κάθε άστυκή, λαϊκή υπόσταση και γ' του έλειπε
μια πνευματική άριστοκρατία σαν εκείνη που άπο-
τελούσε την ίπποτική τάξη στη ρωμανική δύση. Ό-
λες αυτές οι θεμελιώδεις διαφορές έξηγούνται από τον
ανατολικό χαρακτήρα της βυζαντινής φύσης που πα-
ρουσιάζεται στον έρευνητή όλοένα καθαρότερος και
που ο συγγραφέας αυτής της μελέτης τον έχει τονίσει
στην ιστορία του της βυζαντινής και νεοελληνικής
φιλολογίας. Το Βυζάντιο ήταν άποξενωμένο όλοτετα
από τη δύση κι' είχε γυρισμένη πάντα την όψη
του προς την άνατολή περισσότερο. Αυτό τα λέει όλα:
λέει πως ούτε καμιά λαϊκοεθνική γλώσσα μορφώ-
θηκε, ούτε θρησκευτικά μυστήρια, ούτε πολιτισμός
αναγέννησης αναπτύχθηκε—μ' ένα λόγο, πως έλειπαν
όλα εκείνα τα στοιχεία που ήταν το θεμέλιο του δι-
κού μας νεώτερου πολιτισμού. Και σ' αυτόν τον κό-
σμο τον άποξενωμένο στο βάθος τόσο από την κλα-
σική όσο κι από τη μεσαιωνική εθνική υπόσταση
κρέμεται τώρα, σαν την άράχνη στην κλωστή, ένα
μαραμένο άναχρονιστικό πλάσμα στην καθαρά ύλική
παράδοση της αρχαιότητας: ο λόγιος κλασικισμός,

που, κι αν θέλετε, κατά τρεις, δημοσιεύει κανείς
δημοτικά τραγούδια· ή αλήθεια είναι πως δε γνω-
ρίσαμε σχεδόν, ως την ώρα, παρά τον τρίτο μονάχα
τρόπο. Ο περιμαζωχτής πηγαίνει στον ένα και
στον άλλο τόπο και προμηθεύεται, όπως όπως, κεί-
μενα· τα κείμενα αυτά του παραδίνονται, τις πιο
πολλές φορές, στο χαρτί· δηλαδή γραμμένα από
άνθρωπο, που ξέρει βέβαια να γράφει, μά δεν ξέρει
—παρά σπανιώτατα—να κούση. Δάσκαλοι καλοθε-
λητές, οι γραμματισμένοι του χωριού, σημειώνουν
όπως όπως τα γεννήματα της δημοτικής Μούσας.
Μάλιστα συχνά συμβαίνει ο ίδιος ο εκδότης να τα
γράφει, χωρίς να προσέχει διόλου στη σωστή φωνο-
λογική γραφή του τραγουδιού ή του παραμυθιού. Με
τη μέθοδο αυτή είναι καμωμένες οι πιο πολλές συλ-
λογές που κατέλαγες τους πρόχειρους, αν όχι τέλειους,
βρίσκονται στο βιβλίο του κ. Παβολίνη, οι συλλογές
του Τομαζέου, του Μαρκέλλου, του Kind, του Χα-
σιώτη, του Σακελλάριου, της «Πανδώρας», του
«Παρνασσού», του Γιανναράκη, του Αραβαντινού,
του Αυθού. Όμως με την περίφημη συλλογή του
Πάσσωβ, στα 1860, που τόσα πολλά έχει κανείς
να πη. γι' αυτή, άρχίζει άλλη μέθοδος· δείχνοντ' εκεί
παραλλαγές, βρίσκονται κριτικές παρατηρήσεις· ύ-
παρχει ή έπιστημονική επίδειξη. Όχι βέβαια όλα
κέρη ή έπιστήμη, ίσως γιατί ο Πάσσωβ έκαμε το
βιβλίο του χωρίς να ταξιδέψει στην Ελλάδα. Μά ή
άρχη είναι καλή· κι από την άρχή αυτή έπρεπε να
παίρνουν παράδειγμα οι περισυλλέχτες των δημοτι-
κών τραγουδιών. Με άλλους λόγους, τη δεύτερη αυτή
μέθοδο την κάνει ένα σωστό σε όλα του ξαναδό-
σιμο του δημοτικού λόγου. Αυτή είναι ή θεωρία·
δέν μένει παρά να την εφαρμόσεις.

Υπαρχει κ' ένας άλλος τρόπος, τόσο παλιός
και λησμονημένος, που μάς φέινεται σήμερα όλος
διόλου νέος· ο τρόπος του Φωριέλ. Τα δημοτικά
κείμενα δέν μαρτυρουν μόνο για το λόγο και για την
ιστορία ενός λαού· μαρτυρουν και για την ψυχή του.
Παράπλευρα με τη λαογραφική σημασία τους στέ-
κεται, όμοια δυνατή, και ή σημασία τους ή φιλο-
λογική. Πρό πάντων για τη νέα Ελλάδα είναι κάτι
σπουδαιότατο ή σημασία αυτή· εκεί βρίσκεται ή
πηγή της νέας φιλολογίας της.

Και για τούτο είναι πρωτότυπη επιχείρηση του
Παβολίνη που δημοσιεύει το έργο του Τομαζέου,
μαζί με τα σχόλια της πρώτης έκδοσης. Ο Παβο-
λίνης φρόντισε προσεχτικά να μάς ξεχωρίσει τα τρα-

ένος ξενός, μαραγκιασμένος κλάδος, χωρίς φύλλο
πράσινο, χωρίς ένα πρωτογενές λαϊκό δράμα, ένα
τρύφερό έρωτικό τραγούδι, ένα σκοπό τροβαδούρου,
έν' αυλικό, άστικό ή έν γένει κοσμικό ποίημα. Ότε
Πετράρχης, ότε Ραμπελαί, ότε Chaucer, ότε
Βόλφραμ και Βάλτερ. Έξαιτίας αυτού ένα πλήθος
από θεολογικά μορφωμένους παρά ποιητικά αίσθανό-
μενους θρησκευτικούς ποιητές, ακόμα και μέσα σ'
αυτούς κανέναν Αμβρόσιο, πολύ λιγότερο ένας
Δάντης.

Βλέπει κανένας πως είχαν ένας τέλειος άνόργανος,
όρθολογικοσχαλαστικός πολιτισμός με νοθογένητο χα-
ρακτήρα, ότε αρχαίος, ότε μεσαιωνικός, ότε άρι-
στοκρατικός, ότε δημοκρατικός, ότε ευρωπαϊκός,
ότε άνατολικός, ένας πολιτισμός χωρίς ψυχή και
φαντασία, που στη θέση της σκέψης είχε το δόγμα
χωρίς αληθινή κοσμική και χωρίς αληθινή θρησκευ-
τική χαρά, ότε καθαρά μοναστικός, ότε καθαρά
άνθρωπιστικός. Μόνο σ' ένα είχαν συνεπής, σ' όλη-
θρια έννοια φυσική, στην εκπλήρωση της ιδέας του
Καισαροπαπισμού.

γούδια και τα διστιχα που είναι από τον Τομαζέο,
και κείνα που έβαλε ο ίδιος. Μά ένας ο νους και
των δυό έκδοτών. Δέν φροντίζουνε για τη γλώσσα
των κειμένων αυτών. Το βιβλίο του περιέχει την
ιταλική μετάφραση του Τομαζέου ή τη δική του,
και διάφορες παρατηρήσεις, πότε του ενός πότε του
άλλου, μονάχα για τη φιλολογική όμορφιά των
κομματιών αυτών.

Αξίζει τον κόπο να παρακολουθήσει κανείς τον
Τομαζέο ανάμεσα σε όσα παρατηρεί. Θυμίζουν κά-
πως την εποχή που ζούσε ο συγγραφέας τους. Ένας
άνθρωπος που πέρασε τη μισή του ζωή στη φυλακή
για μια μεγάλη ιδέα με το δικό του μεταχειρίζε-
ται ύφος ένθουσιαστικό και κάπως φουσκωμένο. Φα-
νερώνεται ή ιδέα, αυτή, με όλο το άδολο μιας ώ-
ραίας ψυχής, άμέσως από τον πρόλογο που επιγρά-
φεται: *Al cuore de miei Lettori*. Ο Τομαζέος, στην
ώραία ιταλική γλώσσα, ώραία από μια καταδική
της και άπόλυτη όμορφιά, δέν φιλαργυρεύεται τα
έγκώμια για τη δημοτική Έλληνική Μούσα· πάντα
βλέπει σωστά, αν και κάποις του λόγια μπορούσανε,
στούς δειλούς έμάς, να φανούνε υπερβολικά. Κάτου
από τη ρητορική του ύπαρχει γούστο και αλήθεια.
Ας διαλέξουμε μερικά παραδείγματα.»

Κ' εξακολουθεί ο Ψυχάρης, διαλέγοντας με-
ρικά παραδείγματα απ' όσα αναφέρει ο Τομαζέος
για να δείξει την έντύπωση του ύφους που κάποτε
γεννούν όρισμένοι στίχοι από τα δημοτικά τραγού-
δια μας, συγκρίνοντάς τους με άνάλογους στίχους
από ξένες τεχνικές φιλολογίες, και πρό πάντων το-
νίζοντας το θαυμασμό του προς τα σύνθετα της δη-
μοτικής μας, καθώς είναι λ. χ. το *αντρώγιο*, ή τα
σύνθετα *οθρανοθάλασσο* και *πρασινόεφκο*. Και
σχετικά με τα δυό αυτά σύνθετα, και με χίλια δυό
άλλα, σημειώνει ο Ψυχάρης: «Βέβαιο πως ή εύκο-
λία αυτή, που τη φύλαξε ή νέα Έλληνική, να
πλάθι σύνθετα, ζευγαρωτά, δέν παρασταίνει ένα
γεγονός γραμματικό και μόνο· τούτο είναι μαζί και
γεγονός ήθικό, και δείχνει κάποτε, με γραφικό τρό-
πο, ένα ξεχωριστό κοίταμα του έξωτερικού κόσμου».

Το βιβλίο του Τομαζέου και του Παβολίνη εί-
ναι γιογάτο και με παραδείγματα συγκριτικά των
δημοτικών μας τραγουδιών με άλλες φιλολογίες· και
παραλληλίζονται οι αυτόματοι δημοτικοί τραγουδι-
στάδες μας προς ποιητές γνωστούς και περίφημους.
Για τη σύγκριση αυτή αναφέρονται, είτε άπλως
είτε με παραδείγματα, πεζογράφοι και ποιητές καθ-

Με αυτόν τον άξιοπερίεργο, μιχτό, ύπερ και μισο
πολιτισμό διαστίχθηκαν, ως το πούμε έτσι, οι νέες βάρ-
θαρες φυλές που ξεχύθηκαν από την Ασία και ή
έργασία για την εξακρίβωση των ίχνών αυτού του
διαστιγμού έχει για την ψυχολογία πολύ θέλητρο
και για τη θεωρία του γνωρισμού είναι αναγκαία αν
κι όχι πολύ εύχρηστη αισθητικά.

Αυτή ή εξέταση έξηγεί κατά πρώτο ένα σπου-
δαίο καθολικό γεγονός των λαών που μεγάλωσαν
στη σφαίρα του βυζαντινού πολιτισμού· το άμεσο
άντιπαράθεμα από αντίθεσεις και αντίφασεις, στην
πολιτιστική, στην κοινωνική και πνευματική ζωή.
Αν πάρουμε π. χ. τους Ρώσους, άπαντούμε το με-
γαλύτερο αυτοκρατορισμό και γραφειοκρατία που
μπορεί να φαντασθί κανείς κοντά στον ως την
αδράνεια, και εύκολοεπιρέαστο χαρακτήρα· ακόμα
την πιο έκλεπτυσμένη διαφορά στις λεγόμενες άνώ-
τερες τάξεις κοντά στην παιδική άφέλεια και την
τέλεια ήθική υγεία του λαού· έναν άψυχο έκκλησια-
στικό δογματισμό κοντά σε μια βαθιά θερμότητα ή
σθήματος στο λαό κι' έναν ισχυρό σκεπτικισμό στούς

λογῆς καὶ κάθε λαοῦ ὁ Διδερῶ, ὁ Ὁράτιος, ὁ Ὀμήρος, ὁ Βιργίλιος, ὁ Φόσκολος μὲ στίχους ἀπὸ τὰ «Μνήματα», τὸ Ἄσμα Ἀσμάτων, ὁ Γκάϊμπελ, ὁ Μπωμαρσαί, ὁ Βοκκάκιος, ὁ Σαϊξπέρ, ὁ Μουσαῖος, ὁ Κάτουλλος, ὁ Μπαίρον. Ὁ Ψυχάρης βάζει κοντὰ σ' ὅλα αὐτά, καὶ τὰ ὀνόματα τοῦ Βωδελαίρ, τοῦ Οὐγκώ, καὶ πῶς πολὺ ἀπ' ὅλους, καὶ πολὺ σωστά, τοῦ Ἀϊνε, ποῦ ὄχι στίχοι τοῦ μόνο παρμένιο ἀπὸ δῶ καὶ ἀπὸ κεῖ, μὰ ὅλη του ἡ ποιητικὴ τέχνη ζωηρὰ θυμίζει τὴν ἀσυνείδητη τέχνη τῶν ἀθανάτων τραγουδιῶν μας.

«Βρίσκει κανεὶς ὅλες τὶς χορδὲς τῆς λύρας σ' αὐτὰ τὰ τραγούδια, ἀκόμα καὶ κάποια ἀόριστη ὁμοιότητα μὲ τὶς δυὸ ψυχὲς τοῦ Γκαίτε στὸ Φάουστο. Δὲν μπορῶ ὅλα ἐδῶ νὰ τὰραδιάσω. Σημειῶνω μόνο μιὰ προσωπικὴ μου ἐνθύμηση. Ἐνας βουτηχτὴς ἀπὸ τὴν Κάλυμνο, ποῦ τὸν ἀπάντησα μιὰ μέρα στὰ νερά τῆς Πάρου, μοῦ διηγόνταν πῶς ἐκεῖ ποῦ ψάριε τὰ σφυγγάρια του μέσα στὴ θάλασσα, συνήθιζε, νέος ὅταν εἶταν, νὰ κἀνῃ, ἐκεῖ μέσα, στίχους γιὰ τὴν ἀρρεβωνιαστικιά του. «Τοὺς στίχους ποῦ τῆς ἔκανα, μοῦλεγε, τοὺς ἄκουγε ἐκείνη, στὴν ἴδια στιγμή». Εἶναι ἡ ζωντανὴ παράσταση τοῦ τραγουδιοῦ (βλέπε σελ. 144 τοῦ βιβλίου) ποῦ αἰσθάνεσαι πόσο ποιητὴς εἶναι ὁ λαὸς αὐτὸς στὴν καθημερινή του ζωὴ, ἀφοῦ μέσα στοὺς στίχους του δὲ μὲς ζηγᾷ μὴνάχα τὴν καρδιά του, μὰ ὅλα τῆς ζωῆς του τὰ περπατήματα.

Θὰ προτιμῶσα γαλλικὰ νὰναφέρω μερικὰ δείγματα ποῦ σημειῶσα ἀπὸ τὴ χαριτωμένη αὐτὴ συλλογὴ. Ἐπεσε μιὰ τέτοια νᾶχουμε καὶ μεῖς στὴ γαλλικὴ γλῶσσα μὲ τὸν ἴδιο νοῦ καμωμένη, μὲ τὸ ἴδιο φιλολογικὸ σύστημα, σὲ μετάφραση ὅμοια ἀρμονική, γιὰ νὰ μπορῇ κανεὶς μ' εὐχαρίστηση νὰ πάρῃ ἀπ' αὐτή. Ταίριαζει νὰ προστεθῇ ἐδῶ πῶς ἡ ἰταλικὴ γλῶσσα κατέχει ἄξιοθάμαστα μέσα γιὰ νὰ μὲς ἀποδώσῃ τὰ ἀσύγκριτα σύνθετα τῆς νέας ἑλληνικῆς γλῶσσας ποῦ συχνὰ βραστᾶνε μέσα τους ὁλόκληρο κόσμος, καθὼς φαίνεται: στὴ λέξη οὐρανοθάλασσο ποῦ παραπάνω σημειώσαμε. Ὁ κύριος Παβολίνης στὸν ἀξιοσπούδαστο καὶ γιομάτο ἀγάπη πρόλογό του, γιὰτ' εἶναι ἐρωτεμένος μὲ τὴ νέα ἑλληνικὴ, μνημονεύει τὰ προφητικὰ λόγια τοῦ Φωριέλ γιὰ τὴ γλῶσσα τούτη: «Δὲν τῆς λείπει τίποτε (τῆς δημοτικῆς ἑλληνικῆς γλῶσσας) γιὰ νὰ θεωρηθῇ ἀπὸ τώρα ὡς ἡ ωραιότατη γλῶσσα τῆς Εὐρώπης» καὶ ἀκόμα εἶναι γλῶσσα ποῦ ἐπιδέχεται τελειοποίησιν

μορφωμένους.

Αὐτὲς τὶς ἀσυμβίβαστες ἀντιθέσεις μπορεῖ νὰ τὶς ἐννοήσῃ κανεὶς ὅταν ξέρεῖ πῶς οἱ σκουριὲς τοῦ βυζαντινοῦ πολιτισμοῦ βρίσκονται ἐδῶ κοντὰ στὸ καθαρὸ μέταλλο τῆς ἐθνικότητος, ὅσο ἡ τελευταία δὲν εἶναι σὲ θέση νὰ τὶς ἀφομοιώσῃ οὔτε νὰ τὶς πετάξῃ ἀπὸ πάνω της· ἐτοὶ βρισκόμαστε μπροστὰ σ' ἕνα διύσμῳ πολιτισμοῦ ποῦ στοὺς πολιτειακοὺς καὶ ἐκκλησιαστικοὺς θεσμοὺς διατηρήθηκε ἀκόμα, ἐνῶ στὴν πνευματικὴ ζωὴ ὅλων σχεδὸν τῶν λαῶν αὐτῆς τῆς σφαίρας πολιτισμοῦ, Ρούσσους, Ρουμῶνους, Νοτιοσλάβους καὶ Ἑλλήνες πρέπει νὰ θεωρηθῇ ὡς ὑπερνικημένος. Καὶ αὐτὴ ἡ ὑπερνίκηση φανερώνεται καθαρότερα, βρίσκει τὴν τυπικὴ της διαμόρφωσιν στὴ φιλολογία. Τὴν κυριώτερη οὐσία της σ' ὅλους τοὺς λαοὺς τῆς Ἀνατολῆς ἀποτελεῖ στὴν πρώτη φάση της ἡ κυριαρχία τοῦ βυζαντινοῦ πνεύματος καὶ οἱ ἐπιδράσεις της, στὴ δευτέρῃ ἡ ἀπελευθέρωσιν ἀπὸ τὴν κυριαρχία αὐτὴ κάτω ἀπὸ τὴν ἐπιρροὴν ἐν μέρει τῆς εὐρωπαϊκῆς Δύσεως, ἐν μέρει τῆς τοπικῆς ἐθνικότητος.

πὶο πολὺ ἀπὸ ἄλλες». Καὶ προσθέτει ὁ ἴδιος Παβολίνης:

«Μὰ ἡ γλῶσσα ποῦ μὲ κείνη ὁ ἥρωας μπορεῖ νὰ μιλῇ πρὸς τῶλόγο του ἔτσι:

Μαῦρε μου γοργογόνατε καὶ ἀνεμοκυνλοπόδη
δὲν ἔχασε τὸ δικαίωμα νὰ βαλθῇ ἀράδα μὲ τὶς τελειότερες καὶ μὲ τὶς ἐκφραστικώτερες γλῶσσες τοῦ κόσμου».

Π.

ΑΠΟ ΤΟΝ ΚΟΣΜΟ ΤΟΥ ΣΑΛΟΝΙΟΥ

ΔΥΟ ΕΙΚΟΝΟΥΛΕΣ

Εἶχε τελειώσῃ τὸ θέατρο καὶ μὲ τὴν ὑστερὴ νότα ὁ κόσμος εἶχε ἀρχινήσῃ νὰ φεύγῃ. Ὁξω ἔβρεχε, νυχτιὰ χειμωνιάτικη καὶ ἡ ὥρα περασμένη. Ὁ θόρυβος τῆς βροχῆς ἀνακατεῦνταν μὲ τὸ θόρυβο ἀπὸ τὶς διάφορες ὁμιλίες καὶ τὰ ζωηρὰ γέλια ἐκείνων, ποῦ ἀφοῦ ἀπολάψανε δυὸ-τρὶς ὥρες τὸ θέατρο διασκεδάζοντας, ἐφρουγαν ἡσυχῇ καὶ εὐχαριστήμενοι, γιὰ νὰ πᾶνε ἀφρόντιστα ἄλλοι στὰ σπίτια τους, καὶ ἄλλοι σὲ κάποιο ἄλλο μέρος, ποῦ πάντα διασκεδάζαν τοὺς περιμένει.

Ἵστεροι ἀπ' ὅλους κατέβαινε ἐν' ἀντρόγυνον κείνη πλουσιοντυμένη, πολὺ νιὰ καὶ κείνος τυλιγμένος σ' ἕνα χοντρὸ πανωφόρι. Μόλις βγήκαν ἔξω προσέβλεπε ἀμέσως τὴ βροχή.

— «Βρέχει, Νέλλη, καὶ δὲν εἶπαμε στ' ἀμάξι νὰ μὲς περιμένῃ».

— «Καὶ δὲν εἶν' εὐκολο νὰ βροῦμε δῶ κανένα; θὰ χαλαστῇ τὸ φόρεμά μου» εἶπε κείνη κοιτάζοντας τὸ φουστάνι της, ποῦ φαίνονταν κάτου ἀπὸ τὸ γιομάτο γουνερικὰ πανωφόρι της γαρνιρισμένο μὲ σπάινες καὶ ἀκριβὲς νταντέλλες.

— «Τὸ ζήτημα εἶναι, ποῦ μπορεῖς ν' ἀρρωστήσῃς μ' αὐτὴ τὴν ὑγρασία· δὲν τυλίγεσαι περσότερο; Γι' ἀμάξι μὴ φαίνεται δύσκολο, γιὰτ' εἶν' ἡ ὥρα περασμένη».

— «Δὲ μποροῦμε ὅμως νὰ κουνηθοῦμε καὶ ἀπὸ δῶ, γιὰτὶ βρέχει πολὺ, δὲν εἶν' ἔτσι, Τάκη;» καὶ σήκωσε τὸ κεφάλι της νὰ τὸν κοιτάξῃ, ἐνῶ ἡ φωνὴ της εἶχε τὸν χαϊδάριχο τόνο γυναικῆς πολὺ χαϊδεμένης. Μὲ τὸ κίνημα, ποῦ ἔκαμε, παραμερίστηκε λιγάκι τὸ σιαλάκι τοῦ κεφαλιοῦ της καὶ φάνηκε ἡ

λάμψη ἀπὸ τὸ διαμαντένιο σκουλαρῆκι της.

— «Καὶ μὲ μοῦ φαίνεται ἀδύνατο, χρυσὴ μου», τῆς ἀπάντησε κείνος μὲ γλυκάδα.

Τὴν ἴδια στιγμὴ τοὺς κοντοζύγωσε δειλά, δειλά, μιὰ φτωχογυναίκα, σκεπασμένη μὲ κουρέλλια. Ἐνα σιάλι παλιὸ ἐκρούεε τὰ μαλλιά της καὶ μεγάλο μέρος τοῦ προσώπου της· ἀπὸ τὸ λίγο ὅμως ποῦ φαινότανε εἰδείχνε, πῶς εἶταν πολὺ νιὰ μὲ γλυκεῖα καὶ συμπαθητικὰ μορφή.

— «Ἐλεῆστε με, ἀφεντικά, ἔτσι νὰ χαρῆτε ὅ,τι ἀγαπᾶτε».

Προσηλωμένοι ὅμως οἱ δύο τοὺς στὸν ἑαυτὸ τους καὶ στὴ γλυκάδα τῆς κουδίντας τους δὲν τὴν ἄκουσαν.

Κείνη στάθηκε δειλὰ πίσω τους, καμαρώνοντας τὴν πλουσιοντυμένη κείνη γυναίκα, χωρὶς κανεὶς νὰ μπορῇ νὰ νοιώσῃ, ἐν τῷ βλέμμα της τὸ ταπεινὸ, φαίνονταν κανένα σημάδι φτόνου, ἢ μονάχα εὐχαρίστηση, ποῦ ἄς εἶναι καὶ ἀπὸ μακριὰ ἀγγίζει τὸν πλοῦτο καὶ μεθοῦσε ἀπὸ τὶς γλυκὲς μυρουδιὰς ποῦ εἶταν γιομάτα τὰ φορέματα τῆς ἀρχόντισσας.

— «Δὲ στενοχωροῦμαι παρὰ γιὰ σένα, Νέλλη, μὴ μοῦ ἀρρωστήσῃς».

Ὁ στερνὸς λόγος τοῦ ἔκαμε τὴ ζητιάννα νὰ συνέρθῃ καὶ μὲ τὴ σερνάμενη φωνή της ξανάπε ἀναστενάζοντας:

— «Ἐλεῆστε με, ἔτσι νὰ συχωρεθοῦν τὰ πεθαμένα σας».

Ἡ Νέλλη γύρισε τότες νὰ τὴν κοιτάξῃ καὶ τραβήχτηκε λιγάκι μὴ τυχὸν ἀγγίξῃ τὸ κάτασπρε πανωφόρι της στὸ βρώμικο φόρεμα τῆς φτωχῆς, ἐνῶ κείνος κἀνοντας μικρὸ μορφασμὸ γιὰ τὴν ἐνόχληση, μηχανικὰ βάλθηκε νὰ ξεκουμπώσῃ τὸ πανωφόρι του, γιὰ νὰ βγάλῃ τὸ πορτοφόλλι του καὶ τὴν ἐλεῆσῃ.

— «Μή, Τάκη, θὰ κρυώσῃς, εἴσουν ζεστός καὶ δῶ φυσάει, κουμπώσου πάλι» τοῦπε ἡ γυναίκα του μὲ γληγοράδα καὶ τοῦ κράτησε τὸ χέρι μὲ τὸ φόβο καὶ τὴ φροντίδα, ποῦ ἔχουν ὅσοι ἀγαπᾶνε γιὰ τὴν ὑγεία τῶν ἀγαπημένων.

— «Ἐλεῆστε με, ξανάπε ἡ ζητιάννα, ἔχω τὴ μάνα μου ἀρρωστη καὶ δυὸ ἀδέρφια ἀνήλικα».

Μὰ δὲν τὴν πρόσεξαν, γιὰτὶ κείνη τὴ στιγμὴ ἀκούστηκε θόρυβος καὶ σκεδὸν τὴν ἴδια στιγμὴ φάνηκε ἐν' ἀμάξῃ, ποῦ γλήγορο, γλήγορο, γύριζε στὸ σταῦλο.

— «Ἀμαξά...»

Τ' ἀμάξι σταθῆκε.

— «Εἶναι πολὺ ἀργά, ἀφεντικό, καὶ τ' ἄλογα

Μὲ μιὰ συγκριτικὴ παρατήρησιν τῶν φιλολογίων αὐτῶν ἀναγνωρίζει κανεὶς μιὰ ἐκπληκτικὴ οἰκογενειακὴ ὁμοιότητα στὸ γενικὸ χαραχτήρα τῶν ποιητῶν καὶ τῶν ποιημάτων ποῦ ἔχει τὴν πηγὴ της στὴ σφαῖρα τοῦ βυζαντινοῦ πολιτισμοῦ.

Σ' ὅλες τὶς ἀνταρτολικὲς φιλολογίαις εἶναι κοινόν, ὡς βυζαντινὴ κληρονομία, τὸ μὴ λαϊκοεθνικὸ τῆς ἀρχῆς τους καὶ τὸ ἀνόργανον τοῦ ξετυλίγματος τους· ὅπως στοὺς βυζαντινοὺς, ἔτσι καὶ στοὺς σλάβους, ρουμῶνους καὶ νεοῖλληνας διαδόχους τοῦ πολιτισμοῦ, ἡ διάπλασιν τῆς φιλολογικῆς γλωσσικῆς μορφῆς καὶ τοῦ περιεχομένου της προῆλθε ἀπὸ πάνω καὶ ὄχι ἀπὸ κάτω, γιὰτὶ οἱ κύριοι φορεῖς τῆς φιλολογικῆς παράδοσης εἶταν ἡ ἐκκλησία καὶ ἡ ὑπαλληλία καὶ ἀστικὴ τάξις δὲν ὑπῆρχε.

Ἡ φιλολογικὴ γλῶσσα τῶν ὀρθόδοξων σλάβων, ὅσο ἔχαν αὐτοὶ μιὰ φιλολογικὴ παραγωγή, εἶταν ὡς τὶς ἀρχαῖς τοῦ 19οῦ αἰῶνα ἡ ἀρχαία βουλγαρικὴ ἐκκλησιαστικὴ γλῶσσα καὶ στοὺς Σέρβους καὶ στοὺς Ρούσσους καὶ ἐν μέρει καὶ στοὺς Ρουμῶνους· οἱ τελευταῖοι μόρφωσαν τὸν 17ο αἰῶνα μιὰ δική τους

ἐθνικὴ γλῶσσα ποῦ ἐννοεῖται μάλιστα στὸν 19ο αἰῶνα ἔγινε φιλολογικὴ. Οἱ Βούλγαροι ποῦ βιάζαν στὴ κορφή τοῦ ἀρχαίου σλαβικοῦ πολιτισμοῦ καὶ ὑπόταξαν πνευματικῶς καὶ τοὺς Ρουμῶνους, ἄμα ἔχασαν τὴν αὐθυπαρξίαν τους, ἐπέσαν στὴ σφαῖρα τοῦ ἑλληνοβυζαντινοῦ πολιτισμοῦ καὶ ἐσκυφν μαζὶ μὲ τοὺς Ἑλλήνες στὸ ζυγὸ τῆς μεσαιωνικῆς ἑλληνικῆς ἐκκλησιαστικῆς γλῶσσας ποῦ εἶναι καὶ σήμερ' ἀκόμα τὴ καθαρώτερη μορφή ἐπίσημη γραπτὴ γλῶσσα τῶν Ἑλλήνων, ἐνῶ στὸ ἀναμεταξύ οἱ Βούλγαροι γλωσσικῶς ἀπόχτησαν πάλι τὴν αὐθυπαρξίαν τους. Βλέπει κανεὶς ὅτι ἡ ἀνατρέχουσα στὸ Βυζάντιον ἐκκλησιαστικὴ γλῶσσα ἐφάρθηκε σὰν ξένον δέμας στὸ κορμὶ τῶν ἀνατολικῶν καὶ μεσημβρινῶν λαῶν τῆς Εὐρώπης καὶ τόσο σφιχτὰ κολλήθηκε σ' αὐτὸ ὥστε μάλιστα στὸν 18ο αἰῶνα ἔρχισε τὸ τελειωτικὸ ξεκόλλημά της.

Μετάφρ. Κ. Χ.

(Στὸ ἄλλο φύλλο τελειώνει)